

De publiek-private uitdaging

Wat hebben corporaties gemeen met energiebedrijven, pensioenfondsen, zorginstellingen en onderwijsinstellingen? Inderdaad allemaal organisaties met een evident publiek belang die opereren in een sterk door de overheid begrensd krachtenveld. Tegelijkertijd kennen ze een beschermde positie met beperkte concurrentie. Hoe ze aan hun geld komen verschilt, maar veel gemeenschapsgeld zit er bijna altijd in.

Bovenal echter staat de status van al deze instellingen ter discussie. Hoewel hier en daar (gelukkig...) wat nuancering klinkt, viert het primaat van de markt hoogtij. Adam Smith, de grote econoom uit de 18^e eeuw, heeft dan toch gelijk gekregen: markt boven alles! De 21ste eeuw is begonnen als de eeuw van de markt en de terugtrekkende overheid. Laat de markt zijn werk doen, de overheid faciliteert. Zo waar een helder motto! De overheid wil geen aandeelhouder meer zijn. Publieke bedrijven, of het nu Schiphol is of een energiebedrijf, moeten worden geprivatiseerd. Als privatisering geen optie is dan in ieder geval verzelfstandigen. En kan dat ook niet, dan in ieder geval het marktjargon overnemen: vraagsturing, prestatieprikkels, bonussen en marktgericht gaan werken. Het nieuwe evenwicht tussen overheid en markt is ver te zoeken. Maar waar faalt de markt, en is de regie nodig van de overheid, en omgekeerd. De grenzen van overheid en markt zijn in beweging. Er is weinig zicht waar overheid en markt elkaar kunnen vinden. Is het of-of, of en-en? Naar een partnership tussen overheid en markt? Of is dit een illusie? In precies dit krachtenveld bevinden de woningcorporaties zich.

Een column met alleen maar vragen en geen antwoorden, dat kan niet. Maar toch, laat ik dat nu even niet doen en me verbergen achter het Centraal Plan Bureau. Dat ziet corporaties als stagnerende factor in de sociale woningbouw, en als je ze het vraagt zien ze veel meer in een wereld zonder corporaties maar wel met een aangekleed huursubsidie-instrument dat private (in de markt aangeboden) huisvesting voor eenieder toegankelijk maakt. Dit verschaft namelijk precies die vraagsturing die aan het begin van deze column wordt genoemd.

Hoe we ook hierover mogen denken, we moeten dit fundamentele debat gaan voeren. Niet met als inzet corporaties aan de kant te schuiven _ laten we pragmatisch zijn, ze zijn er, dus we kunnen niet van nul beginnen _ maar wel om heel helder te krijgen wat we van corporaties verwachten. En zolang dit niet helder is, blijven corporaties de speelbal van politiek en publieke opinie, en dat is in niemands belang.

Arnoud Boot is hoogleraar ondernemingsfinanciering en financiële markten aan de Universiteit van Amsterdam en plaatsvervangend kroonlid van de SER. Ook is hij adviseur en commissaris in de corporatiewereld, onder meer bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw.